

INOVĀCIJU POLITIKA UZNĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM

INOVĀCIJU SNIEGUMS UN VIDE LATVIJĀ

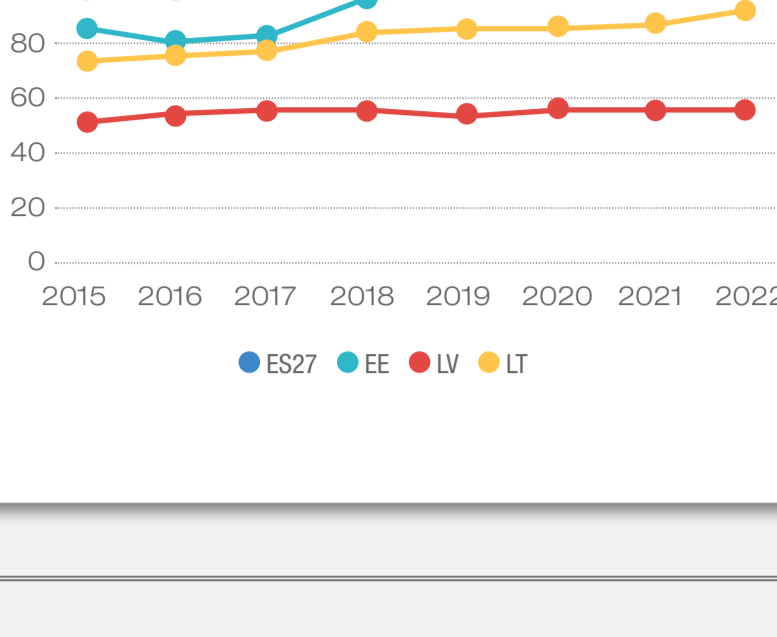
Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO)
2022. gada marta Latvijas ekonomikas pārskatā norāda:

Latvijas rūpniecības nozares eksports savā attīstībā uzrāda brieduma pazīmes, tomēr Latvijas konkurētspējas priekšrocības joprojām ir balstītas zemajās darbaspēka izmaksās un eksporta attīstībai ilgtermiņā ļoti būtiska loma ir inovācijām

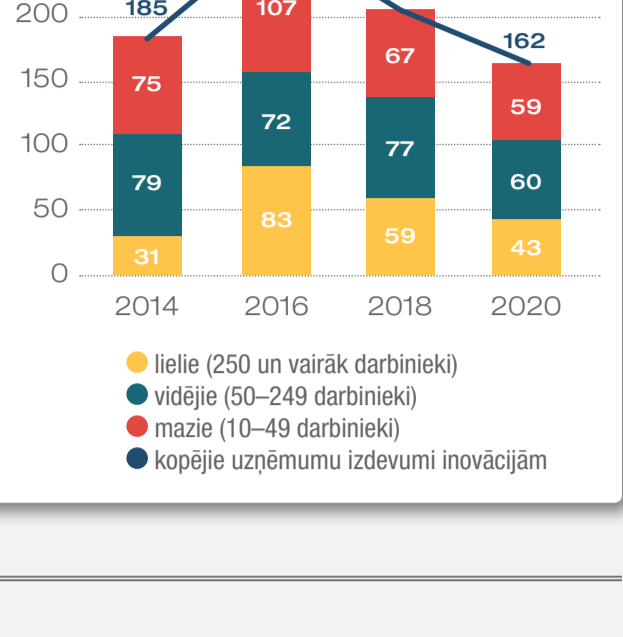
Latvijā ir vieni no zemākajiem investīciju tehnoloģiskajās iekārtās un intelektuālajā īpašumā rādītājiem Eiropā

Latvijā kā galvenās inovāciju attīstības problēmas ir inovāciju augstās izmaksas un uzņēmumu iekšējo līdzekļu trūkums un grūtības publiskā finansējuma piesaistē

Inovāciju indekss, salīdzinot ar 2015. gada ES27 līmeni

Izdevumi produktu un procesu inovācijām uzņēmumos (2014.–2020.), milj. EUR

Izm un EM veiktās darbības inovāciju attīstības politikas plānošanā un koordinēšanā 2014.–2020. gada plānošanas periodā nav bijušas pietiekamas, lai ar **681 milj. EUR** publiskā finansējuma atbalstu projektu īstenojamiem sasniegt rezultātus, kas būtiski veicinātu NIPP2020 noteikto politikas rezultātu sasniegšanu.

Nacionālās industriālās politikas (NIP) pamatnostādnes (2014.–2020.) noteiktie politikas rezultātu sasniegšanas rādītāji

NIP politikas rezultātie rādītāji	Bāzes vērtība (2011)	Mērķis (2020)	Faktiski (2020)
Apstrādes rūpniecības ipatsvars IKP 2020. gadā sasniedz 20 %	14,1	20,0	12,2
Apstrādes rūpniecības produktivitātes pieaugums 2020. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu ir 40 %	100	140 (40 % pieaugums)	126,6
Apstrādes rūpniecības pieaugums 2020. gadā salīdzinājumā ar 2011. gadu ir 60 %	100	160 (60 % pieaugums)	122,7
Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā 2020. gadā sasniedz 1,5 % no IKP (%)	0,7	1,5	0,73

Pasākuma iznākuma rādītāji 2014.–2020. gada plānošanas periodā, tie neraksturo inovāciju atbalsta pasākumu īstenošanas ietekmi uz politikas mērķa sasniegšanu

2021.–2027. GADA

plānošanas periodā EM ir uzlabojusi gan atbalsta pasākuma iznākuma rādītāju, gan politikas rezultāta rādītāju kvalitāti, nosakot skaidrus mērķus privātā finansējuma piesaistei inovāciju attīstībā, tomēr rādītāji joprojām pamatā mēra atbalstu saņēmušo uzņēmumu vai zinātnisko institūciju skaitu, bet ne sagaidāmo ietekmi uz eksporta pieaugumu, kas ir galvenais NIPP2027 mērķis

Valsts kontroles ieteikums: EM sadarbībā ar IZM, izstrādājot RIS3 monitoringa ziņojumu 2026. gadā, izvērtēt plānoto inovāciju atbalsta pasākumu (t. sk. to, kas finansēti no ES fondiem 2021.–2027. gadā) ietekmi uz NIPP2027 un ZTAIP2027 noteikto politikas mērķu sasniegšanu un veikt darbības atbalsta pasākumu efektivitātes uzlabošanu.

Tie var būt nepareizi signāli atbalsta saņēmējiem, piem., ka par labu projekta rezultātu uzskata radītu produktu skaitu vai atbalstīto uzņēmumu skaitu, nevis palielinātu eksporta apjomu, produktivitātes kāpumu u. tml.

Valsts kontroles padomes locekle Inese Kalvāne

NIP pamatnostādņu (2021–2027) politikas rezultāti 2027. gadā

Eksporta ipatsvars IKP (fakt. cenās) **65%**
Produktivitāte, fakt. cenās, no ES vidējā **56%**
Privātā sektora ieguldījumi P&A (% no kopējiem ieguldījumiem P&A) **38%**

ES kohēzijas politikas programmas (2021–2027) pasākumu iznākuma rādītāji

Nevienam pasākumam nav noteikti rādītāji, kas vērsti uz eksporta vai produktivitātes pieauguma veicināšanu
Atsevišķiem pasākumiem ir noteikts izmērāms privātā finansējuma piesaistes mērķis

IZM un EM politikas plānošanas dokumentos nenovērtē identificēto problēmu būtiskumu un attiecīgi tās nerisina prioritārā secībā, kas ierobežotu līdzekļu apstākļos var kavēt sasniegt politikas mērķus

Inovāciju attīstības politikas plānošanas dokumentos konstatētās problēmas un to risināšana

Identificētā problēma	Plānošanas perioda dokumenti (2014–2020)		Plānošanas perioda dokumenti (2021–2027)	
	Problēma ir identificēta	Ir paredzēti pasākumi tās risināšanai	Problēma ir identificēta	Ir paredzēti pasākumi tās risināšanai
Sadarbības trūkums starp komersantiem un zinātniskajiem institūtiem	✓	✓	✓	✓
Zems pētnieku ipatsvars uzņēmumos, kas ietekmē zinātnisko darbinieku iespējas veikt kvalitatīvu un starptautiski konkurētspējīgu pētniecību	✓	✓	✓	✓
Uzņēmēju ierobežotās iespējas piesaistīt finansējumu	✓	✓	✓	✓
Nepietiekami attīstīta atbalsta sistēma jaundibinātu uzņēmumu veidošanai un attīstībai uz pētniecības rezultātu bāzes, kas ļautu radīt inovatīvus uzņēmumus ar straujas izaugsmes potenciālu	✓	✓	✗	✓
Nepietiekami attīstīta radošo zināšanu pārvaldība un komercializācija	✓	✗	✓	✗
Uzņēmumu darbības ierobežots fokuss, t. sk. šauri vietējs skatījums uz tautsaimniecības attīstības izaicinājumiem, biznesa stratēģijas nav orientētas uz inovāciju	✓	✗	✓	✗
Finanšu instrumentu klāsts, kas ir paredzēts pētniecībai un attīstībai ir sadrumstalots	✓	✗	✗	✗
Finanšu sektora nespēja orientēties uz produktīvām nākotnes investīcijām, tai skaitā pētniecības un attīstības atbalstu	✓	✗	✗	✓
Latvijas P&A sistēma ir pārlietu atkarīga no ES struktūrfondu pieejamības, un ar to saistītās cikliskās svārstības nenodrošina stabilu un ilgtspējīgu P&A cilvēkkapitāla attīstību un pētniecības procesu nepārtrauktību	✗	✗	✓	✓

VALSTS KONTROLES IETEIKUMS:

EM un IZM prioritāri veicināt tādus inovāciju attīstības atbalsta pasākumus, kas novērš būtiskākās konstatētās problēmas un no kuriem ir sagaidāma vislielākā ietekme uz politikas mērķu sasniegšanu.

EM ATBALSTA PROGRAMMAS

Latvijā izvēlētie inovāciju atbalsta pasākumi saturiski ir līdzīgi citās ES dalībvalstīs īstenojamiem pasākumiem, turklāt Latvijā piedāvā krietni plašāku "pasākumu grozu" nekā izvērtējumā iekļautajās valstīs – Horvātijā, Slovēnijā, Polijā un Čehijā. Vienlaicīgi jāmin, ka Latvija Eiropas inovāciju indeksa rādītāju arvien vairāk atpaliek no salīdzinājumā iekļautajām valstīm, kā arī kaimiņiem – Lietuvas un Igaunijas.

Salīdzinājums: Latvijā u. c. ES dalībvalstīs īstenojamie inovāciju atbalsta pasākumi

Atbalsta pasākuma veids	Horvātijā	Slovēnijā	Polijā	Čehijā	Latvijā
Zinātniskā personāla attīstības atbalsts		✗	✗		✗
Lietiško pētījumu atbalsts				✗	✗
Atbalsts jaunu produktu izstrādei (līdz prototipu izstrādei)	✗	✗	✗	✗	✗
Biznesa inkubatoru atbalsts	✗	✗			✗
Kompetences un attīstības centru atbalsts	✗	✗			✗
Atbalsts zinātnes institūciju un komersantu sadarbībai	✗	✗			✗
Atbalsts tehnoloģiju pārneses veicināšanai	✗		✗	✗	✗
Atbalsts starptautiskas pētniecības veicināšanai			✗	✗	✗
Uz problēmu risināšanu balstītas pieejas atbalsts			✗		

EM atbildībā esošo inovāciju atbalsta pasākumu pārvaldībā un īstenošanā iesaistītie dalībnieki

Revīzijā veiktais atbalsta saņēmušo uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes rādītāju izmaiņu novērtējums pēc inovāciju atbalsta saņemšanas liecina:

tikai atbalsta pasākums "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai" trīs gadus pēc atbalsta saņemšanas ir veicinājis uzņēmumu produktivitātes pieaugumu
atzinīgi vērtējama atbalsta pasākuma "Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubatori" pozitīvā ietekme uz uzņēmumu konkurētspējas uzlabošanu
jāpārdomā divu atbalsta pasākumu – "Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros" un "Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā" – īstenošanas mērķu un iznākuma rādītāju noteikšana, lai veicinātu to rezultātu lielāku sasaisti ar attīstības politikā noteikto rādītāju sasniegšanu, jo revīzijā veiktajā novērtējumā šo pasākumu īstenošanu veidoja vissliktākie rezultāti uzņēmumu produktivitātes un konkurētspējas izmaiņās pēc atbalsta saņemšanas

Uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes rādītāju izmaiņas trīs gadus pēc atbalsta saņemšanas

Programmas nosaukums	Konkurētspējas rādītāji				Produktivitātes rādītāji	
	BR	SDR	IAR	Ieņēmumu %	DspP	KFP
Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros (232 komersanti, vidējais atbalsts 142 960 EUR)	➡	➡	➡	➡	➡	➡
Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai (67 komersanti, vidējais atbalsts 14 247 EUR)	➡	➡	➡	➡	➡	➡
Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā (19 komersanti, vidējais atbalsts 2 004 303 EUR)	➡	➡	➡	➡	➡	➡
Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubatori (416 komersanti, vidējais atbalsts 4457 EUR)	➡	➡	➡	➡	➡	Nav datu

Piezīme: ➡ būtiski uzlabojās ➡ būtiski samazinājās ➡ nav izmaiņu

EM – Ekonomikas ministrija
IZM – Izaugsmes un zinātnes ministrija
NIPP – Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes
BR – Bruto rentabilitāte
SDR – Saimnieciskās darbības rentabilitāte
IAR – Ilgtermiņa aktīvu rentabilitāte
DspP – Darba spēka produktivitāte
KFP – Kopējie faktoru produktivitāte
TRL – tehniskās gatavības līmenis
P&A – pētniecība un attīstība
IKP – iekšzemes kopprodukts